

2024, 13 (5), 1933-1947 | Araştırma Makalesi

Antik Kaynaklar Işığında Roma İmparatoru Caracalla'nın Batı Anadolu Seyahati

Mustafa Türk¹

Öz

Roma döneminde kara yollarının yaygınlaşması ve kara yolları ile deniz yollarının güvenliğinin sağlanması, Akdeniz dünyasındaki yolculukları kolay, hızlı ve güvenli hale getirmiştir. Roma orduları da imparatorluğun doğu sınırındaki Parthlara karşı sık sık çıktıkları seferlerde Anadolu'daki yolları kullanmıştır. Ayrıca bazı Roma imparatorları, savaşlar sırasında orduya bizzat komuta etmenin yanı sıra imparatorluk topraklarındaki sorunları yerinde görerek çözmek ve halkla bütünleşmek gibi amaçlar için de seyahatler gerçekleştirmiştir. Bu seyahatler, Anadolu'da huzur ve güven ortamının yaratılmasına önemli bir etkiye sahiptir. Ayrıca bu sayede imparatorlar yerel halkla bağ kurma fırsatı elde etmiş; Anadolu kentleri de ihtiyaçları konusunda imparatorlardan ciddi destek görmüş, karşılığında da adak yazıtları, sikkeler, heykeller ve kabartmalar vasıtasıyla imparatorlara şükranlarını sunmuşlardır. Sorunları yerinde ve hızlıca çözüme kavuşturmak amacıyla eyaletlerde yolculuk yapan Roma imparatorları arasında en dikkat çeken Hadrianus'tur. 117-138 yılları arasında imparatorluk yapan Hadrianus'un, imparatorluğunun yarısından fazlası gezilerde geçmiştir. İmparator Caracalla ise Geta'yı öldürtmesinin ardından imparatorluğa tek başına hâkim olduğu dönemde gerçekleştirdiği Parth savaşının hazırlıkları sırasında Batı Anadolu'daki bazı merkezleri ziyaret etmiştir. Bu çalışmamızda antik yazarların eserleri ile imparatorun gezilerini işleyen sikkeler ve yazıtlar yardımıyla Caracalla'nın batı Anadolu seyahati incelenmektedir. Çalışmada seyahatin güzergâhı, amaçları, sonuçları ve kentlere etkileri gibi konular üzerinde durulacaktır. Kaynaklardan edinilen bilgiler, Caracalla'nın 214 yılında Troia ve Pergamon'u ziyaret ettiğini ve kış ayını da Nikomedeia'da geçirdiğini göstermektedir. İmparator, Batı Anadolu'da bulunduğu sırada aynı zamanda Parth savaşının hazırlıklarını tamamlamıştır. Dolayısıyla Caracalla'nın batı Anadolu seyahati hem savaş hazırlıklarını yürütme hem de batı Anadolu'nun önemli merkezlerinin ziyaret edilmesi amacını taşımaktadır. Seyahatle ilgili bir başka husus da özellikle Pergamon ziyaretinin sağlık tanrısı Asklepios'dan şifa arayışı amacıyla gerçekleştirilmiş olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Caracalla, Caracalla'nın Batı Anadolu Seyahati, Parth Seferi, Caracalla'nın Hastalığı, Roma Dönemi'nde Seyahatler

Türk, M. (2024). Antik Kaynaklar Işığında Roma İmparatoru Caracalla'nın Batı Anadolu Seyahati. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 13(5), 1933-1947. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1524112>

Geliş Tarihi	29.07.2024
Kabul Tarihi	08.10.2024
Yayın Tarihi	31.12.2024
*Bu CC BY-NC lisansı altında açık erişimli bir makaledir.	

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, Bandırma/Balıkesir, Türkiye, mturk@bandirma.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8164-506X

2024, 13 (5), 1933-1947 | Research Article

Roman Emperor Caracalla's Travels in Western Anatolia in the Light of Ancient Sources

Mustafa Türk ¹

Abstract

The expansion of land routes and the security of land/sea routes during the Roman period made travelling in the Mediterranean world easier, faster and safer. Roman armies also used the roads in Anatolia during their frequent campaigns against the Parthians on the eastern border of the empire. In addition to personally commanding the army during the wars, some Roman emperors also travelled for the purpose of seeing and solving the problems in the imperial lands and integrating with the people. These travels had a significant impact on the creation of an atmosphere of peace and security in Anatolia. In addition, the emperors had the opportunity to establish ties with the local population, and the Anatolian cities received serious support from the emperor for their needs, and in return, they expressed their gratitude to the emperors through votive inscriptions, coins, statues and reliefs. Hadrian is the most famous of the Roman emperors who travelled to the provinces in order to solve problems on the spot and quickly. Hadrian, who was emperor between 117-138, spent more than half of his empire travelling. Emperor Caracalla, on the other hand, visited some centres in Western Anatolia during the preparations for the Parthian war, which he waged when he ruled the empire alone after having Geta killed. This study analyses Caracalla's journey to western Anatolia with the help of the works of ancient authors, coins and inscriptions depicting the emperor's travels. The study will focus on the itinerary, objectives, results and effects on the cities. The information obtained from the sources shows that Caracalla visited Troy and Pergamon in 214 and spent the winter in Nicomedeia. While in western Anatolia, the emperor also finalised the preparations for the Parthian war. Therefore, Caracalla's visit to western Anatolia had the purpose of both carrying out the war preparations and visiting the important centres of western Anatolia. Another point about the visit is that especially the visit to Pergamon was made to seek healing from Asclepius, the god of health.

Keywords: Caracalla, Caracalla's Journey to Western Anatolia, Parthian Expedition, Caracalla's Illness, Travels in Roman Period

Türk, M. (2024). Roman Emperor Caracalla's Travels in Western Anatolia in the Light of Ancient Sources. *Journal of the Human and Social Science Researches*, 13(5), 1933-1947. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1524112>

Date of Submission	29.07.2024
Date of Acceptance	08.10.2024
Date of Publication	31.12.2024
*This is an open access article under the CC BY-NC license.	

¹ Asst. Prof., Bandırma Onyedi Eylül University, Faculty of Humanity and Social Sciences, Department of History, Bandırma/Balıkesir, Türkiye, mturk@bandirma.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8164-506X

Giriş

Anadolu, tarih boyunca içinde yaşayan halkların meydana getirdiği medeniyetler yanında, çeşitli zamanlarda Anadolu'ya hâkim olan halkların medeniyetlerini de kendi katkısıyla şekillendirmiştir. Anadolu'nun katkısıyla şekillenen bu medeniyetler arasında Roma da vardır. MÖ. 129 yılında kurduğu Asia Eyaleti ile Anadolu'daki ilk resmi toprağını elde eden Roma; aldığı askeri, ekonomik ve siyasi önlemlerle bölgedeki varlığını uzun süre devam ettirmeyi başarmıştır. Roma, bu uzun tarihsel süreç içinde Anadolu'nun etnik yapısı ve özellikle uygulanan vergi politikasından kaynaklanan pek çok sorunla da karşı karşıya kalmıştır. Bu sorunlar, zaman zaman eyaletlerin sınırlarında ve yönetiminde değişiklik yapılarak giderilmeye çalışılmıştır. Ayrıca Anadolu, İran merkezli Parthlar ve Sasanilerle sınır komşusu olması dolayısıyla gerek sınırları korumak amacıyla konuşlanmış lejyonlar gerekse savaş için doğuya giden Roma orduları aracılığıyla Roma'nın askeri önlemleri ile de sürekli karşı karşıya kalmıştır.

Eyaletleri kontrol etmek için Roma'nın uyguladığı bir başka yöntem de imparatorların barışçıl gezileri ve bu geziler sırasında yerel halkın sorunlarını çözerek, eyalet halkının Roma'ya bağlılığını arttırmalarıdır. Bazı Roma imparatorları zaman zaman Anadolu'da yaptığı gezilerle³, sorunları yerinde görekerek hızlı bir şekilde çözmeyi ve bu sayede bölgedeki varlıklarını daha uzun süre muhafaza etmeyi amaçlamışlardır. Dolayısıyla Roma ordularının ve *magistrat*larının gezileri dışında Roma imparatorları da Anadolu'da çeşitli seyahatler gerçekleştirmiştir.

Bu çalışmada, imparator Caracalla'nın 214 yılında gerçekleştirdiği batı Anadolu seyahati incelenmektedir. Konu hakkındaki kaynaklarımız Cassius Dio, Herodianus ve Historia Augusta'dan oluşan antik edebi eserler ile imparatorun ziyaretlerini işleyen yazıtlar ve sikkelerden oluşmaktadır. Yazılı kaynaklarımızdan Cassius Dio ve Herodianus, Caracalla ile çağdaştır. Bunlardan Cassius Dio, aynı zamanda Caracalla'nın babası Semptimius Severus'un *consül*ü ve yakın dostudur (Boyana ve Türkan, 2019, s. 5). Yazarın, Caracalla döneminde de imparatora yakın olduğu anlaşılmaktadır. Caracalla'nın ölümünden sonra Macrinus tarafından Pergamon ve Smyrna'ya, bölgede çıkan karışıklıkları önlemek amacıyla *curator* olarak görevlendirilmiştir (Boyana ve Türkan, 2019, s. 6; Nollé, 1996, s. 33). Yazarın günümüze ulaşan tek eseri olan *Rhomaika* (Roma Tarihi), Roma'nın efsanevi kuruluşundan Severus Alexander'ın iktidarı ele geçirmesine (MS. 222) kadarki olayları anlatır (Nollé, 1996, s. 28). 80 kitaptan oluşan eser, yazarın yaptığı görevler dolayısıyla oldukça önemli olmakla birlikte günümüze eksik ulaşmıştır. 36.- 54. kitaplar (MÖ. 68-10) dışındaki bölümler, ya fragmanlar halindedir (79 ve 80. kitaplar- MS. 217-220) ya da Ioannes Ksiphilinos ve Ioannes Zonaras tarafından 11. ve 12. yy.'da yapılan özetleri (1-35. kitaplar- MS. 55-78) vardır (Türk, 2019, ss. 54-55). Caracalla'nın anlatıldığı bölüm de (78. kitap) Orta Çağ'da yapılan bu özetler sayesinde günümüze ulaşmıştır.

Caracalla ile çağdaş ikinci kaynağımız, Antiokheia'lı Herodianus'tur. Yazar, Roma imparatoru Marcus Aurelius'un 180 yılındaki ölümünden başlayan ve 238 tarihine kadar devam eden olayları anlatan 8 kitaplık bir eser (*ab excessu divi Marci libro octo*) kaleme

³ Bu yönde faaliyetleriyle tanınan imparatorların en ünlüsü Hadrianus'tur. 117-138 yılları arasında imparatorluk yapmış olan Hadrianus, imparatorluk topraklarında üç büyük seyahat gerçekleştirmiştir. Hadrianus'un Anadolu gezileri için bkz. Akşar, 2019, ss. 95-109.

almıştır (Howatson, 2013, s. 387). Anlattığı olayların bizzat tanığı olması eserinin önemini arttırmaktadır. Üçüncü kaynağımız *Historia Augusta* ise, 4. yüzyılda yazılmıştır ve Hadrianus'tan (117-138) Carinus'a (285) kadar devam eden dönemdeki imparatorların ve imparatorlukta hak iddia eden kişilerin hayatlarını içermektedir. Eserle ilgili çeşitli tartışmalar (Türk, 2019, ss. 56- 57) olmakla birlikte, 2. ve 3. yüzyıla ilişkin kaynaklarımızın az olması, eserin değerini arttırmaktadır. Çalışmamızda *Historia Augusta*'nın verdiği bilgiler, Cassius Dio ve Herodianus'un aktarımlarıyla karşılaştırılmaktadır.

1. Caracalla'nın Yaşamı ve İmparatorluğu

Septimius Severus ile Suriye kökenli karısı Iulia Domna'nın⁴ iki oğlundan ilki olan Caracalla, 188 yılında Lugdunum'da dünyaya gelmiştir (HA., Sept., III). Ancak bu konuda *Historia Augusta*'nın içeriğinde çelişki vardır. Septimius Severus'un anlatıldığı kitapta Caracalla ve Geta'nın, Septimius Severus ve Iulia Domna'nın oğulları oldukları bilgisi verilirken (HA., Sept., IV), diğer bazı bilgiler Caracalla'nın Severus'un önceki evliliğinden olduğu yönündedir (HA. Get., VII; Carac., X). Bu durumda Iulia Domna, Caracalla'nın üvey annesi olmaktadır. Ancak diğer kaynaklardaki bilgiler, Caracalla ve Geta'nın öz kardeş olduklarını doğrulamaktadır. Bu bilgilerden biri de Caracalla'nın adını Iulia Domna'nın babasından almış olmasıdır.

Zira Caracalla'nın asıl adı Bassianus'dur (Herodian., III, 10. 5). Küçük kardeşi Geta'nın adını amcasından veya Septimius Severus'un babasından almasına (HA. Sept., I; HA., Get. II) karşılık; Caracalla bu adı Syria'da güneş tanrısının rahibi olan anne tarafından büyük babası Bassianus'tan almıştır (Tahtalı, 2000, s. 8). Daha sonra ise Traianus, Hadrianus, Antininus Pius ve Marcus Aurelius gibi iyi imparatorlar ile bağını vurgulamak için kendisine Marcus Aurelius Antoninus adı verilmiştir (Herodian., III, 10. 5; Meijer, 2023, s. 108). *Historia Augusta*, bu ad değişimini⁵ bir rüyaya bağlamaktadır (HA., Get., I). Buna göre; Septimius Severus rüyasında kendisinden sonra Antoninus adlı bir kişinin imparator olacağını görmüş ve Bassianus'a, Marcus Aurelius Antoninus adını vermiştir. Iulia Domna'nın, Geta'nın imparatorluktan mahrum kalacağı uyarısı nedeniyle ya da Severus'un babalık içgüdüleriyle sonradan Geta'ya da Antoninus adı verilmiştir (HA., Get. I). Caracalla adı ise Antoninus'un giydiği *caracallus*⁶ denen Gal pelerini dolayısıyla kendisine verilen bir lakaptır (HA., Carac., IX). Septimius Severus, Parthlarla yaptığı savaş⁷ öncesinde Caracalla'ya *Senatus* tarafından *Caesar* unvanı⁸ verilmesini sağlamıştır (HA., Sept., XIV). Caracalla'nın *Augustus* unvanıyla tahta ortak ilan edilmesi ise Severus'un Parthlar'ı yenilgiye uğratması sonrasında gerçekleşmiştir (HA., Sept., XVI). *Historia Augusta*'dan öğrendiğimize göre bu sırada 13 yaşında olan Caracalla, askerler tarafından ortak imparator ilan edilmiş, aynı sefer sırasında Severus'un küçük oğlu Geta'ya ise *Caesar* unvanı verilmiştir. Septimius Severus da bu unvanları kutlamak için askerlere Ktesiphon'u yağmalama izni vermiştir (HA., Sept., XVI).

Severus, Parth savaşından sonra çıktığı Britannia seferi sırasında 211 yılında

⁴ *Historia Augusta*'ya göre Septimius Severus, Marcus Aurelius tarafından *pleb tribunusu* görevi verildiğinde evlendiği Marcia adlı ilk eşini Gallia Lugdunensis eyaletine *legatus* olduğu dönemde kaybetmiş ve yıldız halinde bir kralla evleneceği kehaneti bulunan Syria'lı Iulia Domna ile evlenmiştir (HA., Sept., III).

⁵ Severus'un ad değişimi konusundaki kararında etkili olduğu belirtilen nedenler için bkz. HA., Get., II.

⁶ Ayak bileklerine kadar uzanan pelerin.

⁷ Septimius Severus'un Parthlarla yaptığı savaş hakkında bkz. HA., Sept., XV-XVI; Herodian., III, 10. 5.

⁸ Caracalla'nın aldığı diğer unvanlar için bkz. Tahtalı, 2000, ss. 10-11, 13.

Eboracum'da öldüğünde (HA., Sept., XIX), geride varis olarak iki oğlu Caracalla ve Geta'yı bırakmıştır. Sözde, iki kardeş ortak imparator olmakla birlikte Cassius Dio'nun belirttiği gibi, gerçekte yönetimin Caracalla'nın elinde olduğu anlaşılmaktadır (Cass. Dio, LXXVII, 1). Septimius Severus'un ölümünden sonra Caracalla, Caledonialılarla barış yaparak kardeşi Geta ve annesi Iulia Domna ile birlikte Roma'ya dönmüştür (Herodian., III, 15. 6-7; Cass. Dio, LXXVIII, 1. 1; Gibbon, t.y., s. 153). Septimius Severus iki kardeşin eşit şekilde imparatorluğu yönetmesini istemiş olmasına rağmen (HA., Sept., XX), Caracalla ve Geta arasında daha çocukken başlayan ve iki kardeşin çevresindeki kişilerin kendi menfaatleri uğruna destekledikleri çekişme (Herodian., III, 10. 3,4)⁹, Septimius Severus'un ölümünün ardından devam etmiş ve olaylar neredeyse imparatorluğu bölecek boyuta ulaşmıştır. Caracalla'nın Avrupa'yı ve batı Afrika'yı, Geta'nın ise Asya ve Mısır'ı yönetmesi kararlaştırılmış (Herodian., IV, 3. 5-9; Gibbon, t.y., s. 154), ancak Iulia Domna iki kardeşin imparatorluğu bölme girişimlerini, "imparatorluğu bölebilirsiniz ama annenizi bölemezsiniz" diyerek engellemiştir (Herodian., IV, 3. 8; Tahtalı, 2000, s. 17). İki kardeşi barıştırma girişimlerine rağmen Caracalla ve Geta, birbirlerine karşı güvensizliklerinden dolayı sarayı bölerek, kaldıkları bölümlerin girişlerini dahi ayırtmıştır (Herodian., IV, 1. 2, 5). Nihayetinde çekişme Caracalla'nın kardeşi Geta'yı 211 yılında annesinin kucagında öldürtmesiyle sonuçlanmıştır (HA., Sept., XXI; Herodian., IV, 4. 3; Cass. Dio, LXXVIII, 2. 1-6). Caracalla bir yandan Geta'nın anısını lanetlerken (HA., Carac., I; Nollé, 2003, s. 409)¹⁰ ve yaklaşık yirmi bin Geta destekçisini öldürtürken (Cass. Dio, LXXVIII, 4. 1; Gibbon, t.y., s. 156), diğer yandan da işlediği suçu hafifletmek ve tepkiyi önlemek için Geta'nın tanrılar arasında katılması dileğini belirtmiştir¹¹. Kaynaklar Caracalla'nın, kardeşinin kendisine karşı suikast düzenlediğini ileri sürerek cinayeti kendisini koruma çabası olarak anlattığını, böylece askerlerin ve senatonun tepkisini dindirmeye çalıştığını aktarmaktadır (Herodian., IV, 4. 4; HA., Carac., II; Cass. Dio, LXXVIII, 3. 1). Fakat Caracalla'ya karşı tepkiyi asıl sona erdiren husus, askerlere dağıtılan yüklü miktarda para (Herodian., IV, 4. 7; HA., Get., VI) ile Geta yanlılarının acımasızca öldürülmesidir (HA., Carac., II, III. IV; Herodian., IV, 4. 7-8; IV, 6.1.; Cass. Dio, LXXVIII, 4. 1).

Aşağıda değinildiği gibi bu olaylardan sonra Caracalla Roma'dan ayrılarak önce Galya'ya, ardından da doğuya hareket ederek Dacia ve Thrakia'dan batı Anadolu'ya gelmiş, burada Parth seferinin hazırlıklarını tamamladıktan sonra Parthlar'a ve Armenialılar'a karşı savaşı yönetmek üzere Antiokheia'ya geçmiştir (HA., Carac., VI). İmparator 215 kışını Antiokheia'da geçirmiş, ardından tanrılarını onurlandırma ve İskender'in kurduğu kenti görerek ona öykünme amacıyla Mısır'daki Aleksandria'ya gitmiştir (Herodian., IV, 8.7). Fakat Aleksandria'da kendisi hakkında kötü konuşmaları gerekçesiyle büyük bir katliam yaptırmış ve kentin hazinesini yağmalatmıştır (HA., Carac., VI; Cass. Dio, LXXVIII, 22. 1-3). 215 yılı sonunda Antiokheia'ya dönen Caracalla, Parthlarla savaşmıştır (Herodian., IV, 10-11; HA., Carac., VI)¹². Parthların daha güçlü bir

⁹ İki kardeşin küçüklüğünde yaşanan bir kısım olaylar, kâhinler tarafından Caracalla'nın Geta'yı öldüreceği şeklinde yorumlanmıştır (HA., Get., II, III, IV).

¹⁰ Roma'da bir kişinin anısının lanetlenmesi Latince "*Demnatio Memoriae*" terimi ile ifade edilmektedir. *Demnatio Memoriae*'a maruz bırakılan imparatorun adı yazıtlardan silinmekte, sikkeler üzerindeki ve kabartmalardaki tasvirleri kazınarak, heykelleri tahrip edilmekte ve bu sayede kişinin toplum hafızasındaki izleri silinmeye çalışılmaktadır. *Demnatio Memoriae* uygulamasının yöntemi, kaynakları ve uygulama örnekleri için bkz. Aytüre, 2022, ss. 20-31.

¹¹ "Hayatta olmadığı sürece tanrısal olsun" (HA., Get., II).

¹² Caracalla'nın Parthlarla yaptığı savaşın kronolojisi konusundaki tartışmalar için bkz. Speidel, 2022, s. 161 vd.

şekilde saldırmak için geri çekildiğini öğrenen imparator Edessa'ya çekilmiş, 217 yılında Carrhae'daki ay tanrısı Lunus'un tapınağını ziyaret etmek için yaptığı yolculuk sırasında *praetor praefectusu* Macrinus'un kıskırttığı Martialis adlı bir asker tarafından öldürülmüştür (Herodian., IV, 12-13; Gibbon, t.y., s. 160). *Historia Augusta*, suikastın Nisan ayının *Idus*'undan 8 gün önce, *Megalensia* (ana tanrıça) bayramında ve bizzat Caracalla'nın doğum gününde gerçekleştiğini aktarmaktadır (HA., Carac., VI, VII). Caracalla'nın öldürülmesinden sonra Macrinus, oğlu Diadumenianus ile birlikte imparator ilan edilmiş (HA., Carac., VIII), ancak Iulia Domna'nın kız kardeşi Iulia Maesa, torunu Elegabalus'un Caracalla'nın oğlu olduğunu ileri sürülerek imparator olmasını sağlamıştır (Gibbon, t.y., s. 164, 165). Yapılan mücadelede kazanan taraf Elagabalus olmuştur.

Historia Augusta, Caracalla'nın çocukluk döneminde karakter ve davranış açısından oldukça iyi biri olduğunu belirtmekte, gençliğinde ise ya babasının tavsiyesiyle ya mizacı dolayısıyla ya da Büyük İskender'e benzeyebilmek için daha sert bir karaktere büründüğünü aktarmaktadır (HA., Carac., I, II). Kötü alışkanlıklarını bırakması için babası tarafından *praetor praefectusu* Plautianus'un kızıyla evlendirilmesine rağmen, değişmemiştir (Herodian., III, 10. 5-5). Cassius Dio, Caracalla'nın mensup olduğu üç ırkın sadece kusurlarını; Gallialıların istikrarsızlığını, korkaklığını ve pervasızlığını, Africalıların sertliğini ve acımasızlığını ve Syrialıların sinsiliğini kendinde barındırdığını belirtmektedir (Cass. Dio, LXXVIII, 6.1). Özellikle Geta'nın öldürülmesinden sonra imparator, ciddi zihinsel ve fiziksel etkileri olan bir hastalığa yakalanmış (HA., Carac., V; Nollé, 1996, s. 28) ve tutarsız davranışlar göstermeye başlamıştır.

211-217 yılları arasında 6 yıl hüküm süren Caracalla'nın önemli icraatları arasında ise, Roma'da yaptırdığı devasa hamam kompleksi (Nollé, 2003, Lev. 2) ile bu hamamın yanından geçen ve Roma'daki diğer sokaklardan daha gösterişli olan yol dikkat çekmektedir (HA., Carac., IX). Ayrıca 212 yılında ilan ettiği *Constitutio Antoninana* adlı ferman ile Roma imparatorluğu topraklarında yaşayan özgür kişilere vatandaşlık hakkı tanımıştır (Tahtalı, 2000, ss. 27-36). Caracalla'nın, bu icraatını daha fazla insanın imparatorun sağlığı için tanrılardan talepte bulunması amacıyla gerçekleştirdiği belirtilmektedir (Nollé, 1996, s. 28). Ancak herkese Roma vatandaşlık hakkı verilmesinin arka planında, "geniş kitlelerden vergi alınarak, imparatorluğun ihtiyaç duyduğu maddi kaynağın toplanması" olduğu kabul edilmektedir. Bozulan ekonomiyi düzeltmek adına yapılan ikinci yenilik ise *Antoninianus* adlı yeni bir gümüş sikkenin tedavüle sokulmasıdır (Howgego, 1998, s. 154; Tulay, 2001, s. 24). *Antoninianus*'lar 1,5 *Denarius* ağırlığında olmakla birlikte, değeri iki *Denarius*'a eşitlenmiş, ancak yapılan bu düzenleme kalıcı bir düzelmeye yol açmamıştır. İmparatorun gerek orduyu kendi yanına çekmek için askerlere verdiği paralar gerek eğlencelerinin masrafları gerekse savaşlar; babası Septimius Severus döneminde biriktirilen hazinenin (bkz. HA., Sept., XXIII) boşalmasına neden olmuştur.

2. Caracalla'nın Batı Anadolu Seyahati

Caracalla, Geta'nın öldürülmesinden bir süre sonra 212 yılı sonlarında veya 213 yılı başında (Halfmann, 1986, s. 223; Speidel, 2023, s. 88) Roma'dan ayrılarak¹³ Galya ve Germania'ya bir sefer düzenlemiştir (Akşit, 1985, s. 340; Lindholmer, 2022, s. 75; Speidel,

¹³ Caracalla'nın Roma'dan ayrıldıktan sonraki faaliyetleri ve uğradığı yerlerle ilgili kaynaklar için bkz. Halfmann, 1986, ss. 223-225; MacKenzie, 1949, ss. 36-48; Kovács, 2012, s. 381 vd.

2023, ss. 88-89; Nollé, 2003, s. 409). *Historia Augusta*, Caracalla'nun Roma'daki icraatları sonrasında Galya'ya hareket ettiğini, bölgede yerel halkın aleyhine düzenlemeler yaptıktan sonra da doğu seferine yöneldiğini aktarmaktadır (HA., Carac., V). Herodianus ise imparatorun, Geta'yı ve Geta destekçilerini öldürtmesinden sonra vicdanen Roma'da yaşayamadığı için, İtalya'dan ayrılarak Tuna kıyılarına gittiğini belirtmektedir (Herodian., IV, 7. 1-2). İmparatorun amacı Roma garnizonlarını denetlemek ve bölgedeki eyaletleri ziyaret etmektir. Ayrıca bu sırada imparatorun Germenlerle mücadele ettiği ve elde ettiği başarı nedeniyle *Germanicus Maximus*¹⁴ unvanı aldığı bilinmektedir (HA., Carac., V). Kaynaklar, Caracalla'nın imparatorluğun kuzey sınırlarındaki sorunlarla ilgilenmesinin yanında bölgede, yarışlar ve vahşi hayvan gösterileri de düzenlediğini bildirmektedir (Herodian., IV, 7. 2). Gerçekleştirdiği vahşi hayvan gösterilerindeki başarısı askerlerin hayranlığını, bu sırada kendisini askerlerden birisi gibi göstermesi ise onların sevgisini kazanmasını sağlamıştır (Herodian., IV, 7-7).

Caracalla, Tuna Nehri kıyılarında bulunan garnizonlardaki sorunları hallettikten sonra muhafız alayı eşliğinde Makedonia sınırındaki Thrakia'ya geçmiştir (Herodian., IV, 8. 1). Balkanlarda bulunduğu sırada, Roma'da ve ordugâhlarda Büyük İskender'in heykellerinin dikilmesini emretmiş, komutanlarına İskender'in generallerinin adlarını vermiş ve seçkin gençleri yeni kurduğu, Makedonia *phlanksı* (İskender *phalanksı*) olarak adlandırılan birliğe kaydetmiştir (Herodian., IV, 8, 1-2; Cass. Dio, LXXVIII, 7. 1-2). Herodianus, Caracalla'nın kendisini ikinci İskender olarak lanse etmek için bir tarafında İskender'in diğer tarafında ise kendisinin kabartmasının olduğu eserlerle tüm Roma'yı doldurduğunu bildirmektedir (Herodian., IV, 8. 1-2).

İmparator, bölgedeki sorunları çözdükten sonra ise Thrakia'dan Batı Anadolu'ya geçmiştir. Cassius Dio geçişin Hellespontus'tan tehlikesiz bir şekilde gerçekleştiğini bildirmektedir (Cass. Dio, LXXVIII, 16-7). Buna karşılık *Historia Augusta*, geçiş sırasında Caracalla'nın içinde bulunduğu geminin *antenna*'sının (yelken sereni) kırıldığını, imparatorun muhafızlarıyla birlikte bir *triremis*'e (üç sıra kürekli gemi) alınarak kurtarıldığını aktarmaktadır (HA., Carac., V; Speidel, 2022, s. 163). *Historia Augusta* ayrıca, Caracalla'nın bölgede pek çok yaban domuzu ele geçirdiğini (avladığını), hatta bir keresinde aslanla karşılaştığını yazmaktadır (HA., Carac., V)¹⁵. Bu avları dolayısıyla Caracalla, arkadaşlarına yazdığı mektupta Herakles'in yiğitlik seviyesine ulaştığını belirterek övünmüştür (HA., Carac., V). Bölgenin *faunası* açısından bakıldığında, yaban domuzu avı mümkündür. Buna karşılık aslan avı, farklı bir bölgede (Thrakia- Makedonia sınırı?) gerçekleşmiş olmalıdır.

Caracalla Anadolu'ya geçtiğinde ilk olarak Troia'ya giderek, Achilleus'un mezarını ziyaret etmiştir. Cassius Dio, Achilleus'un mezarının başında imparatorun kendisinin de katıldığı yarışların yapıldığını ve Caracalla'nın yarışa katılanlara sanki eski Troia'yı fethetmişler gibi ödüller vererek, bronz bir Achilleus heykeli diktirdiğini aktarmaktadır (Cass. Dio, LXXVIII, 16-7). Kendisini Achilleus ile özdeşleştiren Caracalla, çok sevdiği

¹⁴ Caracalla babası yaşarken de *Germanicus* unvanı almıştır (HA., Carac., VI).

¹⁵ İmparatorların çıktığı geziler esnasındaki av başarıları, Roma'da ve eyaletlerde imparatorların cesaretinin göstergesi açısından önemlidir. Bu başarının gerçekliği konusu ise genelde tartışmalıdır. Bazı başarılar sadece sözde kalmıştır. Ancak bütün av anlatılarının uydurma olduğunu söylemek de mümkün değildir. Avın imparatorlar için bir spor olması nedeniyle, imparatorlar daha küçük yaşlardan itibaren bu konuda eğitilmektedir. Burada belirleyici unsur, kaynakların aktardığı av hayvanının o bölgenin *faunası*yla uyumlu olup olmadığıdır.

azatlısı Festus'un Troia'da ölümüyle Akhilleus ile arasındaki benzerliği¹⁶ güçlendirme fırsatı elde etmiştir (Herodian., IV, 8-4). Herodianus, Caracalla'nın Troia'da bulunduğu sırada, hayranlık duyduğu Sulla ve Kartacalı Hannibal'in heykellerini ve resimleri yaptırdığını bildirmektedir (Herodian., IV, 8. 5). İmparator'un 214 yılının sonbaharında Troia'dan ayrılarak Pergamon'a gittiği anlaşılmaktadır (Nollé, 1996, s. 30). Her ne kadar Herodianus, Cassius Dio ve *Historia Augusta*'dan farklı olarak imparatorun önce Pergamon'u ziyaret ettiğini, sonrasında Troia'ya gittiğini bildirirse de (Herodian., IV, 8. 3-4), mantıken önce Troia'nın sonrasında ise Pergamon'un ziyaret edilmesi gerekmektedir¹⁷. Cassius Dio'nun bölgeyi tanınması da verdiği bilgilere güvenmemizi sağlamaktadır.

Caracalla'nın, sağlık tanrısı Asklepios'un en önemli tedavi merkezlerinden biri olan Pergamon'u ziyaretinin amacı, hastalığına çare arayışıdır. *Historia Augusta*'ya göre Caracalla Galya'daki toplulukların haklarını çiğneyen düzenlemeleri sonrasında bir hastalığa tutulmuştur (HA., Carac., V). Bölgedeki büyücülerin imparatoru büyülediği söylentisi yayılmış, imparatorun hastalığı ile ilgili söylentileri yayanlar da ağır bir şekilde cezalandırılmıştır (Nollé, 1996, s. 28). Ancak imparatorun hastalığı, daha çok kardeşi Geta'yı öldürtmesine bağlanmaktadır. İddiaya göre öldürülen Geta ve Septimius Severus rüyasında sürekli Caracalla'ya görünmekte ve babası Septimius Severus bir kılıçla onu takip etmektedir (Nollé, 1996, s. 28). Nihayetinde imparator *psikosomatik* bir hastalığa tutulmuş ve bu hastalığı artık gizlenemez hale gelmiştir (Nollé, 1996, s. 28). Yukarıda da değinildiği gibi Caracalla'nın 212 yılında imparatorluk topraklarında yaşayan herkese Roma vatandaşlık hakkı vermesinin arka planında, yeni vatandaşların imparatorun cömertliğine minnetarlıklarından dolayı onun sağlığı için dua edecekleri beklentisi olduğu iddia edilmektedir (Nollé, 1996, s. 28). Ancak imparator iyileşmemiştir. Üstelik 213 yılında Germania'ya yaptığı sefer sırasında durumu daha da kötüleşmiş, doktorların tedavileri sonuç vermeyince, imparator bu hastalığından kurtulmak için bölgedeki kaplıcalarda tedavi görmüş, Faimingen'deki Apollon Grannus'un tapınağını bizzat ziyaret ederek sunduğu kurbanlarla ve adaklarla tanrıdan şifa istemiştir (Akşit, 1985, s. 340; Nollé, 1996, s. 29; Nollé, 2003, s. 410). İmparatorun Apollon Grannus'a bağlılığını, Ephesos'da bulunmuş olan bir yazıt ta kanıtlamaktadır (Nollé, 1996, s. 29). Ancak Apollon Grannus'a yapılan adakların ve duaların imparatoru iyileştirmediği anlaşılmaktadır. Hatta kaynaklar, başvuru Klaros Apollon Tapınağı'nın rahibinin adını verdiği bütün tanrılardan yine adaklarla yardım talep edildiğini¹⁸, ancak bunun işe yaramadığını bildirmektedir (Nollé, 1996, s. 30; Cass. Dio, LXXVIII, 15. 5-7).

Bütün bu çabaların işe yaramaması, Caracalla'nın şifa bulmak için Pergamon'a yönelmesine yol açmıştır. Çünkü şifalı uyku ve diğer terapilerle insanların şifa aradıkları sağlık tanrısı Asklepios'un en ünlü kutsal alanlarından (*Asklepieion*) biri Pergamon'da bulunmaktadır (Nollé, 2003, s. 411). Sağlık tanrısının Pergamon'daki kutsal alanı, özellikle 2. yüzyılda Roma dünyasında hastaların ilk tercih ettiği merkez konumundadır. Herodianus, Caracalla'nın Pergamon ziyareti sırasında *Asklepieion*'da gördüğü tedaviyi

¹⁶ Akhilleus'un en yakın arkadaşı Patroklos da Troia Savaşı sırasında Troia Kralı Priamos'un oğlu Hektor tarafından öldürülmüştü.

¹⁷ Bu görüş daha kabul edilebilir olmakla birlikte, Caracalla'nın gemi ile Pergamon'un limanı Elaia'ya giderek, buradan kara yoluyla Pergamon'a ulaşip; tedavi olduktan sonra Troia ve Bithynia'yı ziyaret etmiş olması da olasılık dâhilindedir (bkz. Nollé, 2003, s. 410).

¹⁸ İmparatorluğun çeşitli merkezlerinde tespit edilen ve üzerinde "*Klaros'lu Apollon'un açıklamasına göre tanrı ve tanrıçalara adanmıştır*" yazan Latince yazıtlar, Caracalla'nın şifa arayışı ile bağdaştırılmaktadır (Nollé, 1996, s. 30).

kısaca şöyle anlatmaktadır: “...sonra Küçük Asya’daki Pergamon’a giderek Asklepios’un şifa tedavilerini denedi. O şehre vardığında rüya tedavilerinden dilediği gibi yararlandı, rüya tedavisinde hastalar Asklepios’un kendilerine görünceğini ve onları iyileştireceğini umuyorlardı” (Herodian., IV, 8,3).

Tedavi sonrası, Caracalla’nın tamamen iyileşip iyileşmediği belli olmamakla birlikte, imparatorun kendisini daha iyi hissettiği anlaşılmaktadır. İmparatorun tedavisinden sonra Pergamon’a tekrar gelmiş olması da mümkündür (Nollé, 2003, s. 414). Caracalla memnuniyetinin karşılığı olarak Pergamonlular’a ve Pergamon’daki Asklepios tapınağına çeşitli ayrıcalıklar bahşetmiştir. İmparator kültü tapınağına sahip kentlerden biri olan Pergamon’a Caracalla tarafından 3. Neokorosluk unvanı verilmiştir. Böylece kent Asia eyaletindeki üçüncü neokorosluk unvanını elde eden ilk kent olmuştur (Nollé, 1996, s. 30). Pergamon’un bastığı bir sikkeden kentteki Caracalla kültünün Asklepios tapınağında kurulduğu anlaşılmaktadır (Nollé, 1996, s. 30, Lev. 12). Caracalla’nın heykeli tapınağın *cella*’sına tanrının (Asklepios) kült heykelinin yanına yerleştirilmiştir (Nollé, 1996, s. 30). Pergamonlular da imparatorun kendi şehirlerinde iyileşmiş olmalarından memnundur. Pergamon kentinin Caracalla döneminde bastırıldığı sikkelerde¹⁹ de imparatorun kenti bu ziyareti işlenmektedir (Howgego, 1998, s. 100). Kentin bastığı sikkeler üzerindeki tasvirlerden biri, at üzerindeki Caracalla’nın kente gelişini (*adventus*) anlatmaktadır (Nollé, 2003, Lev. 7.2). Diğer sikkeler üzerindeki tasvirler ise genelde Pergamon’un baş tanrısı olan Asklepios’la Caracalla arasındaki ilişki ile ilgilidir (Nollé, 1996, s. 31; Nollé, 2003, Lev. 7). Amaç, Caracalla’nın Asklepios’a bağlılığının vurgulanmasıdır.

Pergamon’dan sonra imparatorun seyahatinin yönü Bithynia’ya yönelmiştir. Herodianus, Caracalla’nın Asia’nın geri kalanını, Bithynia’yı ve kalan eyaletleri dolaştığını bildirirse de (Herodian., IV, 8,6), antik yazarların eserlerinde Troia, Pergamon ve Nikomedeia dışında batı Anadolu’dan başka kent adı verilmemektedir. Ancak Caracalla, hem Troia’dan Pergamon’a geliş yolu üzerindeki kentlere hem de Pergamon’dan Bithynia’daki Nikomedeia’ya doğru yolculuğu sırasında yol üzerindeki kentlere uğramış olmalıdır²⁰. Şayet Caracalla, Troia’dan Pergamon’a karayolu ile gitmiş ise, uğradığı kentlerden biri yol üzerindeki Adramytteion’dur. Roma imparatorluk döneminde²¹ Pergamon’dan Bithynia’ya gitmek için ise bazı ara bağlantılar olmakla birlikte, Hadrianoutherai, Miletopolis ve Prusa güzergâhını takip etmek gerekmektedir. Ayrıca Caracalla’nın zaman zaman çevre kentleri ziyaret etmiş olması da mümkündür. Zira aşağıda değinilen ve sınır sorununun çözümünü konu alan bir yazıt imparatorun Thyateira’yı ziyaret ettiği göstermektedir.

Nümizmatik kaynaklar, imparatorun Pergamon’dan Nikomedeia’ya dönüş yolculuğu sırasında ziyaret için özellikle Asklepios kültünün olduğu kentleri tercih ettiğini göstermektedir. Bu kentlerden biri de Hadrianoutherai’dır. Kentin bastığı bir

¹⁹ Caracalla’nın Pergamon ziyareti ile ilgili bir başka kaynak heykeltıraşlık eserlerdir. Bu konuda bkz. Halfmann, 1986, s. 227.

²⁰ Caracalla’nın ziyaret ettiği kesin olan veya ziyaret olasılığının yüksek olduğu Küçük Asya’daki kentler arasında Alexandria ad Issum, Alexandria Troas, Ankyra, Kilbani, Kyzikos, Ilium, Laodikea, Nikaia, Nikomedeia, Pergamon, Smyrna, Tarsus, Thyateira, Tralleis ve Tyana’nın adları yer almaktadır (“Caracalla- Asia Minor: the non-literary evidence”, t.y.). İmparatorun Anadolu’da ziyaret ettiği kentler ve kullandığı güzergâhla ilgili tartışmalar için ayrıca bkz. Halfmann, 1986, ss. 227-229.

²¹ Roma imparatorluk döneminde kuzey batı Anadolu’daki yol ağları konusunda bkz. Doğançık, 2022, ss. 222-227; Türk, 2019, ss. 19-20.

madalyonun önyüzünde asker elbisesi taşıyan Caracalla portresi, arka yüzünde ise ortada yine asker elbisesi içinde Caracalla, Asklepios ile tokalaşırken, bir elinde bereket boynuzu olan Tyche de diğer eliyle imparatorun başına çelenk koyarken tasvir edilmiştir (Türk, 2022, s. 622). Arka yüzde *ethnikon* ile birlikte kentin *strategosunun* adını içeren bir *lejana*²² yer almaktadır. *Lejandan*, sikkenin Aur. Attalos Moshianos'un ikinci *strategosluğu* döneminde basıldığı anlaşılmaktadır. Caracalla'nın 214 yılında bölgede bulunması nedeniyle madalyon, 214 yılına tarihlenmektedir. Ancak Caracalla'nın Hadrianoutherai'deki faaliyetleri konusunda başka kaynağımız yoktur.

Antik yazarların eserlerindeki aktarımlar, imparatorun batı Anadolu'daki ana yolculuk güzergâhının; Troia, Pergamon ve Nikemedeia şeklinde olduğunu göstermektedir. Ancak epigrafik verileri değerlendiren bazı araştırmacılar, Caracalla'nın 213 yılının Aralık ayı başında Nikemedeia'ya geldiğini, buradan Troia ve Pergamon'a geçtiğini ve en son tekrar Nikemedeia'ya gelerek savaş hazırlıklarını tamamladıktan sonra doğuya yöneldiğini ifade etmektedir (Speidel 2023, s. 89 vd.). Bu görüşe göre, Caracalla Thrakia'ya 214 yılında Parth savaşı için asker toplamak amacıyla Nikemedeia'dan gitmiştir (Speidel, 2022, ss. 168-169). Dolayısıyla kaynakların aktardığı Caracalla'nın Thrakia ve Balkanlardaki faaliyetleri de bu sırada gerçekleşmiş olsa gerektir. Yılın ikinci yarısında ise imparator Thrakia'dan ayrılarak gemi ile Pergamon'un limanı Elaiia'ya giderek, buradan kara yolu ile Pergamon'a geçmiş, tedavisinden sonra ise tekrar Nikemedeia'ya dönmüştür (Speidel, 2023, s. 94).

Her iki durumda da Caracalla, 214-215 kışını Nikemedeia'da geçirmiştir (Lindholmer, 2022, s. 76; Halfmann, 2986, s. 227)²³. Kaynaklar, imparatorun Nikomedeia'da bulunduğu sırada zamanını, düzenlenen oyunlar ve eğlencelerle geçirdiğini bildirmektedir (Cass. Dio, LXXVIII, 17. 4). Ayrıca imparator burada Parth savaşının hazırlıklarını tamamlamıştır. Savaş hazırlıkları arasında; asker temini, Makedonlular'dan oluşan *phalanx*ın sıkı bir eğitimden geçirilmesi (Tahtalı, 2000, s. 41; Speidel, 2022, s. 167) ve gemi ile Syria'ya götürülmek için iki büyük savaş makinası yapılması (Tahtalı, 2000, s. 41; Cass. Dio, LXXVIII, 18. 1) gibi faaliyetler vardır. Caracalla, kentte aralarında Cassius Dio'nun da bulunduğu senatörler için bir festival (*Saturnalia*) düzenlemiştir (Akşit, 1985, s. 341). Nisan ayında Nikomedeia'da doğum günü şerefine gladyatör oyunları düzenleyen imparator, sonrasında Parth seferi için Antiokheia'ya hareket etmiştir (Cass. Dio, LXXVIII, 19.3; Herodian., IV, 8. 6).

3. Caracalla'nın Batı Anadolu Seyahatinin Sonuçları

Caracalla hem Batı Anadolu'da (Asia ve Bithynia eyaletleri) hem de diğer Roma eyaletlerinde yaptığı gezilerle, imparatorluğunu garanti altına almayı amaçlamıştır. İmparator, ordudan uzakta kalmasının ordu üzerindeki etkisini azalttığının; buna karşılık savaşlarda ordusunun başında bulunmasının başarıda önemli bir etken olduğunun farkındadır. Gezileri sırasında askerlere yakın davranması, onların yaptığı işlere yardım etmesi ve onlarla aynı imkânları kullanması askerlerin gönlünü kazanmasını sağlamıştır (Herodian., IV, 7. 4-7). Gittiği yerlerdeki halklarla bağ kurabilmek için o bölgenin yerel giysilerini tercih ettiği anlaşılmaktadır. Germania'da Germen giysileri giyerken, Thrakia'ya geldiğinde kendisini İskender'le özdeşleştirmek

²² ΕΠΙ ΣΤΡ ΑΥΡ ΑΤΤΑΛΟΥ ΜΟΞΙΑΝΟΥ ΑΑΡΙΑΝΟΘΗΡΕΙΤΩΝ ΤΟ-Β-Ε-Α. *Lejanda*n sonundaki E-A kısaltmasının anlamı açık değildir.

²³ Konunun epigrafik ve nüvizmatik kaynakları için bkz. Lindholmer, 2022, s. 77 vd.

için Makedonia giysileri giymeye başlamıştır (Herodian., IV, 8. 2).

İmparator Roma'nın temsilcisi olduğundan, Roma'daki bolluk ve bereketin imparatorun olduğu her yerde olması gerekmektedir. Bu nedenle geçici de olsa Caracalla'nın ziyareti sırasında kentlerde halkın çeşitli yardımlarla desteklendiği düşünülebilir. Çevre kentlerden imparatoru ve imparatorun onuruna düzenlenen şenlikleri izlemeye gelen halk, kentlerin ekonomik ve sosyal yaşantısına katkı sağlamıştır. Ayrıca Roma'ya gelen elçilerin imparatorun bulunduğu yere gönderilmesi²⁴, eyaletlerin tanıtımı açısından etkili olmuştur. Caracalla'nın Anadolu'da bulunduğu süre içerisinde imparatorla görüşmek için pek çok heyet, Anadolu'ya gelmiş olmalıdır. Ancak düzenlenen etkinliklerin masrafları yerel halk yanında imparatorluk hazinesine de oldukça fazla yük getirmiştir.

Buna karşılık Caracalla'nın seyahati, eyaletlerdeki yapılaşma faaliyetlerine olumlu katkı sağlamıştır. İmparatorların seyahatleri bir anlamda yeni yolların ve binaların yapımı ile eskilerinin onarımı için bir vesiledir. Gerek imparator için hazırlanan yapılar gerekse imparatorun, kente geldikten sonra mevcut yapıların onarılması veya yeni yapı inşası için verdiği destekler, kentlerin imarına olumlu katkı yapmıştır. Örneğin Caracalla, Nikomedeia'da Thermeler kaplıcalarını onartmış ve yeni yollar yaptırmıştır (Tahtalı, 2000, s. 47). Caracalla'nın zevkine düşkün olması, onun için hazırlanan yapılar konusunda daha özenli davranıldığını düşündürmektedir.

İmparatorlar gezileri sırasında kentlerin gelişimine katkıda buldukları gibi, bazı yerleşimlerin statülerinde kent lehine veya aleyhine değişiklikler yapabilmektedir. Caracalla'nın batı Anadolu gezisi sırasında bölgedeki kentlerin gelişimine katkısı konusundaki bilgilerimiz, daha çok kentlerde düzenlenen festival ve yarışlar konusundadır. Ancak Antiokheia'nın 213 yılında Roma kolonisi yapıldığı Herodianus tarafından aktarılmaktadır (Tahtalı, 2000, s. 25).

Caracalla'nın batı Anadolu ziyareti, bölgedeki kentlerin sorunlarını direkt imparatora arz etme ve hızlı bir şekilde çözümlenmesine olanak sağlamıştır. Roma eyaletlerinin sakinlerinin yaşadıkları sorunları merkeze iletme imkânı olmakla birlikte (Ergin 2013, ss. 352-357), pratikte çoğu zaman bu mümkün değildir. Eyaletlerde yaşayan halka, yaşadıkları sorunları imparatora iletme olanağını genelde imparatorun bölgelerini ziyareti sunmaktadır. İletilen sorunların önemli bir bölümünü kentler arasındaki sınır problemleri oluşturmaktadır. Nitekim Caracalla'nın, bölgeyi ziyareti sırasında Thyateira ve Hierokaisareia arasındaki sınır sorununu çözdüğü bir yazıttan anlaşılmaktadır (Ergin 2013, s. 354). Kaynaklar, Caracalla'nın gezileri sırasında bu tarz sorunlarla ilgilendiğini bildirmektedir. Herodianus, imparatorun nadiren davalara baktığını, ancak davanın özünü kavrama kapasitesinin oldukça yüksek olduğunu bildirmektedir (Herodian., IV, 7.2). Cassius Dio da Caracalla'nın Nikomedeia'da bulunduğu sırada yaptığı işleri anlatırken, Herodianus ile benzer şekilde imparatorun nadiren mahkeme başkanlığı yaptığını aktarmaktadır (Cass. Dio, LXXVIII, 17. 4).

Caracalla'nın Pergamon'daki *Asklepieion*'da tedavi olması, sağlık tanrısı Asklepios'un Roma dünyasında daha yaygın bir konuma gelmesinde önemli rol oynamıştır (Nollé,

²⁴ Caracalla'nın Apollon Grannus'dan adaklarla ve kurbanlarla şifa istediği bilgisini doğrulayan Ephesos kökenli yazıt, aynı zamanda imparatorla görüşmek isteyen elçilerin onun bulunduğu yere yönlendirildiğini göstermektedir. Zira yazıttan Ephesos'lu elçinin; Septimius Severus ile görüşmek için Britannia'ya, daha sonra Caracalla ile görüşmek için ise Germania'ya gittiği anlaşılmaktadır (Nollé, 1996, s. 29).

1996, s. 32)²⁵. Asklepios kültü Roma'ya MÖ. 292 yılında yaşanan veba salgını sırasında girmiştir. Bu sırada Sbyl kâhininin önerisiyle Epidauros'daki Asklepios Tapınağı'ndan bir yılan getirilmiş ve Tiber Nehri üzerindeki adada bu tanrı için bir tapınak yapılmıştır (Nollé, 1996, s. 28). Ancak Asklepios tasvirleri, Caracalla öncesinde Roma sikkeleri üzerinde oldukça nadir görülür. Buna karşılık Caracalla'nın Pergamon ziyareti sonrasında yaygınlaşmıştır (Nollé, 1996, s. 28, Lev. 4-6; Lindholmer, 2022, ss. 96, 97). Basılan altın bir sikkede (*aureus*) Caracalla, Asklepios kutsal alanının önündeki sunakta kurban sunarken tasvir edilmektedir (Nollé, 1996, s. 28, Lev. 6). Caracalla'nın Pergamon'da iyileşmesi, imparatorun isteğiyle Asklepios'un Anadolu'daki diğer kentler tarafından da daha fazla onurlandırılmasına ve bazı kentlere Asklepios'la ilgili çeşitli ayrıcalıklar verilmesine yol açmıştır (Nollé, 1996, s. 32, 33). Bu durum Caracalla'nın Pergamon'da gördüğü tedaviden memnun kaldığını göstermektedir.

Diğer taraftan imparator ve maiyetindekilerin ihtiyaçlarının karşılanması eyaletler için önemli yüklerden biridir. Roma ordularının geçişi sırasında bu maliyetin daha da arttığı düşünülebilir. Yerel elitlerin bu maliyeti görünüşte üstelenerek, bunun karşılığında imparatorun çeşitli imtiyazlar elde ettiği bir gerçektir. Asıl maliyet ise yerel halktan toplanmaktadır. Buna bir de Caracalla'nın yaptığı katliamlar eklenince, Anadolu kentlerinin imparatorun ziyaretinden başlangıçta oldukça korktuğu anlaşılmaktadır. Hatta bu korku, Pergamon'da "*Telephos'un ülkesine Ausonian canavarı girecek*" şeklinde bir söze neden olmuştur (Cass. Dio, LXXVIII, 16. 8). Caracalla ise kendisine canavar denilmesinden hoşlanmış ve canavar lakabına uygun olması için daha fazla insan öldürtmüştür (Tahtalı, 2000, ss. 38, 3 9). Buna rağmen Pergamonlular elde ettikleri imtiyazlar nedeniyle, imparatorun ziyaretinden memnun kalmış görünmektedir.

Sonuç

Sonuç olarak ulaşım imkanlarının artması ve Roma imparatorlarının bu imkanları kullanarak eyaletlerde yaptıkları seyahatler, Roma'nın Akdeniz dünyasını oldukça uzun bir süre elinde tutmasının nedenleri arasında sayılabilir. İmparatorların gezileri, eyaletlerdeki sorunların çözülmesinde ve imparatorla yerel halk arasında bağ kurulmasında etkili olmuştur. Verilen cezalar ise bir nevi imparatorun gücünün göstergesidir. Dolayısıyla Roma imparatorlarının gezileri sadece sorunların çözümünü değil, verilen gözdağı ile isyanların önlenmesini de amaçlamış olmalıdır.

Caracalla'nın 212 yılı sonları veya 213 yılı başında bir daha Roma'ya dönmek üzere çıktığı seyahatini de bu çerçevede değerlendirmek mümkündür. Seyahatin konumuzu oluşturan batı Anadolu ayağına bakıldığında ise, imparatorun buna ek olarak yaşadığı sağlık sorununun çözümünü ve Parthlara karşı yapılacak seferin hazırlıklarını tamamlamayı amaçladığı anlaşılmaktadır. Edebi kaynaklara göre Caracalla'nın Batı Anadolu'daki en önemli durağı Nikomedeia'dır. Cassius Dio, imparatorun bölgede önce Troia'yı ziyaret ettiğini, buradan Pergamon'a geçerek *Asklepieion*'daki tedavisinin ardından Nikomedeia'ya geldiğini bildirmektedir. Buna karşılık Herodianus, imparatorun önce Pergamon'u daha sonra Troia'yı ziyaret ettiği bilgisini vermiştir.

²⁵ Asklepios inancının yaygınlaşmasını sağlayan bir başka kişi de MS. 2. yüzyılda yaşamış olan Mysia'lı ünlü hatip Aelius Aristides'tir. Mısır gezisi sırasında hastalanan ve giderek hastalığı artan Aristides, hekimler hastalığına çare bulamayınca Pergamon'daki *Asklepieion*'da tedavi görmüştür. Gerek tedavileri sırasında gördüğü rüyaları içeren *Hieroi Logoi* adlı eserinde gerekse de Eskiçağ dünyasının önemli merkezlerinde verdiği söylevlerinde sürekli Asklepios'ü övmesi ve kendisinin ona bağlılığını vurgulaması, sıradan halk yanında üst tabakaları da etkilemiştir.

Epigrafik verileri değerlendiren bazı çalışmalar ise Caracalla'nın önce Nikomedeia'ya geldiğini daha sonra Thrakia, Pergamon ve Troia'yı ziyaret ederek, Nikomedeia'ya tekrar geri döndüğü görüşünü savunmaktadır. Ayrıca yazınsal edebi kaynaklar batı Anadolu'dan sadece üç kentin ismini vermesine rağmen, epigrafik ve nümizmatik veriler ziyaret edilen kent sayısının daha fazla olduğunu göstermektedir.

İmparatorun ve beraberindeki görevlilerin masraflarının kentlere getirdiği yüke rağmen, Caracalla'nın ziyareti batı Anadolu'daki kentlere çeşitli avantajlar da sağlamıştır. Bunlardan biri, kentlerin yapılaşma faaliyetlerinin artmasıdır. Ayrıca Caracalla kentlere bazı imtiyazlar vermiştir. Yapılan gösteriler, kentlerin sosyal ve ekonomik yaşamının gelişmesine yol açmıştır. İmparatorun Pergamon'daki *Asklepieion*'da tedavi görmesi ve muhtemelen bu tedaviden memnun kalması, kente 3. *Neokoros* luk unvanını kazandırdığı gibi Asklepios'un Roma dünyasındaki saygınlığının da artmasına yol açmıştır.

Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	<i>Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.</i>
Benzerlik Taraması	Yapıldı - Ithenticate
Etik Bildirim	itobiad@itobiad.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	<i>It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.</i>
Plagiarism Checks	Yes - Ithenticate
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	itobiad@itobiad.com
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Kaynakça / References

Antik Kaynaklar

Cass. Dio. (Cassius Dio, Rhomaika). Kullanılan Çeviri: Dio Cassius. *Roman History*, Volume IX: Books 71-80. (1927). (Earnest Cary, Çev.), Loeb Classical Library, Cambridge: Harvard University Press.

Herodian. (Herodianus, Herodian's Roman History). Kullanılan Çeviri: <https://www.ostia-antica.org/caracalla/historians/herodianus.htm> (Erişim Tarihi: 20.07.2024).

HA. Carac. (Historia Augusta, Antoninus Caracalla). Kullanılan Çeviri: *Historia Augusta 2. Cilt, Antoninus Caracalla'dan Calvinus Balbinus'a Roma İmparatorları*. (2021). (Samet Özgüler, Çev.), İstanbul: Kronik Kitap.

HA. Sept. (Historia Augusta, Septimius Severus). Kullanılan Çeviri: *Historia Augusta 1. Cilt, Hadrianus'tan Clodius Albinus'a Roma İmparatorları*. (2019). (Samet Özgüler, Çev.), İstanbul: Kronik Kitap.

HA. Get. (Historia Augusta, Antoninus Geta). Kullanılan Çeviri: *Historia Augusta 2. Cilt, Antoninus Caracalla'dan Calvinus Balbinus'a Roma İmparatorları*. (2021). (Samet Özgüler, Çev.), İstanbul: Kronik Kitap.

Modern Kaynaklar

Akşar, A. (2019). *İmparator Hadrianus'un Anadolu Gezileri*. Samsun: Selamet Kitap.

Akşit, O. (1985). *Roma İmparatorluk tarihi (M.S. 193-395) II. Kitap*. İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Aytüre, S. (2022). Antik Roma Siyasi Kültüründe Damnatio Memoriae. *Archivum Anatolicum*, 16 (1), 19-34.

Boyana, H. ve Türkan, A. (2019). Cassius Dio Cocceianus'un Hayatı ve Tarihçiliği. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 38 (65), 1-20.

Caracalla- Asia Minor: the non-literary evidence, (t.y.). Erişim adresi: <https://www.ostia-antica.org/caracalla/travels/asia-evidence.htm> (Erişim Tarihi: 03.10.2024)

Doğancı, K. (2022). Roma Dönemi'nde Balıkesir (Hadrianoutherai) ve Çevresinde Ulaşım. Prof. Dr. Mehmet Bayyığıt vd. (Ed.). *Geçmişten Günümüze Balıkesir'in Kültürel Mirası-5*, (s. 219-230) içinde. Konya: Palet Yayınları

Ergin, G. (2013). *Anadolu'da Roma Hakimiyeti, Direniş ve Düzen*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Gibbon, E. (t.y.). *Roma İmparatorluğu'nun Gerileyiş ve Çöküş Tarihi, Cilt I*. (Asım Baltacıgil, Çev.). İstanbul: Tuba Matbaacılık.

Halfmann, H. (1986). *Itinera principum: Geschichte und Typologie der Kaiserreisen im Römischen Reich*, Stuttgart: Franz Steiner Verlag Wiesbaden GmbH.

Howatson, M.C. (2013). *Oxford Antikçağ Sözlüğü*. (Faruk Ersöz, Çev.). İstanbul: Kitapyayinevi.

- Howgego, C. (1998). *Sikkelerin Işığında Eskiçağ Tarihi*. (Oğuz Tekin, Çev.). İstanbul: Homer Kitabevi.
- Kovács, P. (2012). Der Besuch von Caracalla in Pannonien, *Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae*, 63, 381–394.
- Lindholmer, M.O. (2022). Re-Evaluating the Chronology of Caracalla's Reign: When was Caracalla In Nicomedia?. *Classica et Mediaevalia*, 71, 75-103.
- MacKenzie, D. C. (1949). *The Reign of Caracalla*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Princeton University, Princeton.
- Meijer, F. (2023). *İmparatorlar yataklarında Ölmez, Caesar'dan Romulus Augustulus'a (MÖ 44-MS 476)*. (Gürkan Ergin, Çev.). İstanbul: Kronik Yayınları.
- Nollé, J. (1996). Die Krankheit des Kaisers Caracalla. *MünzenRevue*, 28 (5), 26-33.
- Nollé, J.(2003). Caracallas Kur in Pergamon – Krankheit und Heilung eines römischen Kaisers im Spiegel der Münzen, *Antike Welt*, 34 (4), 409-419.
- Speidel, M.A. (2022). Caracalla in Thrace And The Beginning of his Parthian War. *Antiquitas*, 77, 161-172.
- Speidel, M.A. (2023). Caracalla's journeys through the Balkans in 213 and 214. *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 40, 87-96.
- Tahtalı, H. (2000). *İmparator Caracalla'nın Yaşamı ve İcraatı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Eskiçağ Tarihi Bilim Dalı, İstanbul.
- Tulay, A. S. (2001). *Genel Nümitmatik Sözlüğü*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Türk, M. (2019). *Balıkesir Çevresinde Hadrianoutherai Örneğinde Eskiçağ Kentleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Türk, M. (2022). Hadrianoutherai Sikkeleri. Hüseyin Murat Özgen ve diğerleri (Ed.), *Balıkesir Arkeoloji Buluşmaları Mysia ve Çevre Kültürleri 2021 Bildiriler Kitabı*. (s. 615-631) içinde. İstanbul: Ege Yayınları.